

ÍGY ÉLEK... ELVTELENÜL?

Siposhegyi Péter: Annak oka, hogy vállaltam ezt a mai estét, az a mellettem ülő úr személye. Én nem vagyok, nem voltam az ő közösségeinek tagja, nem is ismertük egymást jó sokáig, legfeljebb tudtunk egymásról, de mindig nagy tisztelettel viseltem a karakán, igaz hitvallók iránt. Néhány nappal ezelőtt megnéztem a televízióban egy filmet, lengyel meg olasz, meg talán német koprodukciós film volt, ez volt a címe: *Karol. Egy ember, akiből pápa lett.* Kitűnő film volt, két részes, egy igaz hitvallóról, egy nagyon bátor fiatalemberről, aki még a géppuskát is a vállára vette a hazáját földbe taposó háborúban. Aki aztán a háború sokkját követően vállalta a papi hivatást, vállalva a szembenállást egy a mi Rákosi rendszerünknel kegyetlenebb diktatúrában. Én nem vagyok könnyező, anyám sírjánál sem sírtam, csak megdöbbsentem, de majdnem elsírtam magam annál a jelenetnél, amikor a nova hutai kereszt állításánál – ami egy megtörtént eset – ott áll a tömeg, vele szemben a tank, és ez az ember odaáll a tankok elé, és elfordulnak a tankok. És akkor arra gondoltam, nagyszerű lehet kereszténynek lenni ott, ahol ez a film igaz dokumentumokból tud táplálkozni. Én, engedjék meg nekem a személyes véleményemet, sosem hittem azt, hogy a lemetszett ág kihajt... – egy általam nem nagyra becsült úr jelmondatát. Én abban hiszek, amit abban a filmben láttam, meg a hitvallókban hiszek. Mindszentyről szoktam írni, hogy nem biztos, hogy nagyon okos ember volt, de nagyszerű keresztény, és ez talán fontosabb. És elkezdtem gondolkodni a film nézése közben, hogy vajon én, aki írtam ilyesmiket, Magyarországon kikről tudnék vagy tudtam volna ilyet, és csupa halott ember jutott eszembe: Ravasz meg Apor, meg hasonlók történetei. Meg visszatérve oda, ahonnan a történet elindult, amikor a titkosszolgálat megölte Popjuleszkót, akkor kiadták a jelszót, hogy százat helyette, és másnap száz lengyel író vette fel a papi habitust. Nálunk meg, hogy egykori tanárom, Bolberitz Pál, akivel közösen jó múltkorában szerepeltünk egy rendezvényen, mondta, hogy Magyarország missziós terület, és ez elég szomorú. És amikor az élők között kezdtem el gondolkodni, hogy vajon kiről írnék, akkor eszembe jutott a mellettem ülő úr. És amikor ez a lehetőség adódott számomra, hogy itt együtt legyünk, tulajdonképpen ez az oka, hogy páter Bulányi György őszinte tisztelőjeként, hitvallásának, karakánosságának, kitartásának őszinte tisztelőjeként, nem mindent befogadva, de semmiben sem vitázva teológiai állításaiból, itt vagyunk együtt. Remélem őszinte, igazi keresztényi szeretetben kerül sor rá, keresztényi együttlében, mert kereszt egy van, Jézus egy van és hitvalló sincs sok. És akkor ezen expozé után áttérnek a dialógus műfajára. Kezdjük az alapoknál! Atyám, aki egyébként egy kórházból érkezett hozzánk, ezt el kellett mondanom, de hát köszöntött valaki, aki régóta ismeri és mondta, hogy nagyszerű állapotban vagy. Hogy tudtad megőrizni - kezdjük a végénél - ezt az állapotot? Ennyi minden után.

Bulányi György: Köszönöm a meghívást, köszönöm a megjelenést, köszönöm a köszöntést. Mondjak egy váci szót is! Kórházból jöttem és Péter barátom azt mondta: Te Gyurka bátyám, a váci közönség számára fel kell venni a reverendát. Jó! – mondom –megállunk a Piarista közben, hogy felvegyük a reverendát. Mire Péter: Na, ha még érte kell menjünk, mégsem kell! Hát a váci közönség a számomra azért nagyon jelentős, mert 72 esztendővel ezelőtt ebben a városban vettem fel először azt a reverendát, amit most nem hoztam el. Itt lettem piarista novícius. Na most, a kérdésre válaszolnék. Nekem valaki azt mondta, hogy akik nem hazudnak, nem tudnak meghalni. Mondok erről egy kis történetet, és akkor ez többet fog jelenteni. 2006 karácsonyán a minden magyarok piaristájának a főnöke, Urbán Józsi, aki fele annyi idős sincsen mint én, megkérdezi tőlem: Gyurka bácsi, volna-e kedved főcelebráns lenni december 24-én a reggeli misén? Ez annyit jelentett, hogy én mondhattam a szokásos öt perces prédikációt. És hát mondtam a nem szokásosat, hanem azt, ami nálam szokásos, s utána átmentünk az ebédlőbe, és elkezdődött a reggelizés. Rubovszky Gyuri nevű fiatal piarista ott ül már és rá nézek: Na? És erre Gyuri azt mondja, persze, hogy így van, ahogy mondtad, de hát ezt nem szabad kimondani. Mondom: Gyurikám, én azok közé tartozom, akik mindig kimondják azt, amit gondolnak. Ez aztán meg is magyarázza az egész életemet. Nemcsak azt, hogy még megvagyok, hanem az előzményeket is.

S. P.: Igen, tulajdonképpen pont az jutott eszembe, amikor ezt mondtad, akár el is hagyhatnánk, mert ez a kvintesszenciája a dolgoknak. De hogy jutottál el idáig? Ilyen családban nőttél fel? Szókimondó, bátor emberek között? Mert valamit hozunk hazulról.

B. Gy.: Hátha nagyon sokáig tart, amit mondok, akkor löj le!

S. P.: Nem, nem lőlek le! Ezt azért mertem mondani, mert egyszer, elnézést a személyes példáért, szülővárosomban szerepeltem, odajött egy idős ember, és azt mondta, maga teljesen úgy beszél, mint a kedves édesapja a népbíróság előtt. Mondtam nem nagy szégyen, mert – állítólag – nem vallott senkire. Nahát ez az, maga meg ezt tanulta meg! Te mit tanultál meg? Ezek szerint valahonnan Te is ezt.

B. Gy.: Apám '93-ban született, és mint a századvégi ifjúság szabadgondolkodó volt ő is. Úgy mesélte el nekem, hogy a hittan órát arra használták fel, hogy kicikizték a papot, hogy hogyan tudja azokat a számárságokat elhinni, amiket mond. És 1924-ben édesapám jött, mint 30 esztendő fiatalember a hivatalából a Bakáts téren keresztül májusban, és kiszűrődött az orgonaszó, és neki be kellett mennie a templomba, és ahogy bement, ott állt helyében már tudta, hogy van Isten. Ahogy ezt a francia katolikus írók is megírták magukról. Pontosan úgy történt. Nahát ennek a hatása az lett, hogy én öt éves koromban elkezdtem blablázva misézni. Volt valami nagyon vastag könyvem, azt kiterítettem magam mellé, a nővéretem letérdepeltettem magam mellé ministránsnak, és blabáztam, mert hát latinul nem tudtam. Nahát a folytatása az lett, hogy ebből a szabadgondolkodóból és szabadgondolkodó férjéhez igazodó anyámból – mert ő igazi feleség volt – a jezsuiták nevelésének a hatására hitvalló katolikus család lett, családi gyóntatóval. Én hat esztendő koromban elsődöző lettem a jezsuita templomban. Kivonultunk, apám be a gyóntatószékbe, anyám be a gyóntatószékbe, majd nővérem és én is. Ahogy később szüleim elmesélték nekem, azt mondta a páter apámnak, anyámnak: Kedveseim, én nagyon szeretem magukat, de maguk miatt nem akarok a pokolba kerülni. Ennek a szövegnek lett az eredménye, hogy nem kétgyerekes családban nevelkedtem, hanem hétgyerekes családban. Az utolsó testvéremről rendtársaim úgy beszéltek, hogy Gyurkának az a húga, aki a noviciátusban született, mert én már akkor novícius voltam itt. Vácott.

S. P.: Egyik testvéred nekem megbízóm volt és Mindszentyről akart velem darabot íratni Sinkovits Imrének. Tehát még a civilnek maradt testvérednek is volt egy ilyesfajta vonzódása.

B. Gy.: Hát nem lehet letörölni ennek a családnak a levegőjét az emberről, akármilyen utat is választ később..., megmarad majd minden. Egyik testvérem, aki messzi más utakon ment, azt mondta: Gyurikám én mindent úgy hiszek ma is, mint ahogy gyerekkoromban elhittem. Szóval ezt nem lehet kitörölni. Annyit mondok még, hogy anyám már negyvenen túl volt, amikor a legkisebbik testvéretem foganta, és az orvosok azt mondták, hogy feltétlenül el kell venni, mert veszélyes. Erre anyám azt mondta: legfeljebb meghalok. De nem engedem elvenni a gyermekem. Hát ilyen családi levegőben növe, természetes hogy apám '28-ban, 80 esztendővel ezelőtt, beiratott a piaristákhoz. Aztán a nyolc esztendő nevelés következménye az lett, hogy én is piarista akarok lenni.

S. P.: Na most ez egy nagyon szép egyenes út, mert személyekkel kapcsolatban nyilván mindenkinek ugyanaz jut eszébe: a Bokor. Tehát a másik út. Ha nincs a politikai változás a világban, tehát nincs világháború, nincs rend feloszlás, akkor is külön utakra kerülsz, vagy akkor úgy gondold, hogy éled a rendtársaidal hasonló életedet?

B. Gy.: Hát ez nagy kérdés. Van egy objektív és egy szubjektív tényező. Az objektív tényező az, hogy 1945. februárjában a vörös hadsereg már benn van Debrecenben, ahol én piarista tanár vagyok. Ez elég objektív.

S. P.: Erősen objektív.

B. Gy.: '42 nyarán még hívott ki a rendtársam, Gerencsér Pista, aki Székely hadtestnek a hadtestvezető lelkésze volt, a Donhoz: Gyurka nem akarsz kijönni? Hát beszélj az előjárókkal. Szívesen! - válaszoltam - mert én is vissza akartam szerezni Nagy Magyarországot a Donnál. Aki abban az időben élt, az érti ezt az összefüggést.

S. P.: Mindenki vissza akarta szerezni. Bocsánatot kérek, Trianon után a legszebb szomorú riportot a katolikus származásúnak nem mondható, bár zseniális Karinthy Frigyes írta. Ezt hajlamosak vagyunk elfeledni. Tehát azt mondani, hogy féltette a nemzetet Szabó Dezső meg Wass Albert, és aki esetleg zsidónak született az meg nem. Ez valami fatális félreértés. Láncki Leó a Gyáriparosok Országos Szövetségének elnöke a szó szoros értelmében 1920. június 4-én sírt a GYOSZ ülésén, és nem az elvesztett gyárait siratta, hanem a hazáját. Ezt - bocsánat - ezt el kellett mondanom, talán nem baj.

B. Gy.: Hát ez így van. Az objektív tényező az volt, hogy a Vörös Hadseregnek 45. februárjában Debrecenben otltélte annyit jelentett, hogy megszűnt az álom, amiért élt a magyar, az a magyar, aki még Nagy Magyarországon született. Nagy Magyarországon. Nem lehetett belenyugodnunk ebbe! Ez a szovjet az objektív tényező. Most jöjjön a szubjektív. Amikor én Budapest ostroma után '45. februárjában megérkezem Debrecenbe, én utánam pár nappal beköltözködik rendházunkba egy horvát jezsuita, aki igazolta magát Bánás prépost úrnál, a későbbi veszprémi püspöknél, aki meg szólt az igazgatónak, és kapott egy szobát mellettem a rendházban. Most erről egy kisregényt lehetne mondani, de kifutunk az időből, úgyhogy a kisregény helyett csak azt mondom, ez a horvát jezsuita magyarul se tudott, de tolmácsokat felhasználva - például a német szakos Bulányi Györgyöt -

kisközösségeket hozott létre. Ő ugyan nem mondta, de mindannyian sejtettük és ez aztán később beigazolódott, hogy XII. Piusszal beszélt, mielőtt átvette volna magát a fronton, és eljött a szovjet hadseregtől megszállt területre. És XII. Piusz azt mondta neki, hogy jó, menj el, de ne hivatkozzál rám. És ő azt mondta el nekünk, hogyha meg akarjuk őrizni a hitünket, akkor kisközösségeket kell létrehozni, mert a templomi közösségeket tönkreverik az elvtársak.

S. P.: Ahogy Oroszországban. Lett belőle kosárlabda pálya.

B. Gy.: És hát mondta ezt munkás fiúnak, munkás leánynak, gimnazista fiúnak, gimnazista leánynak, mondta ezt felnőtteknek. Tulajdonképpen a Bánás egy családhoz irányította, és annak a gyerekeiből és szüleiből adódott én meg mellette éltem. Öthét után azt mondta, hogy neki most már tovább kell menni a Szovjetunió irányába és megkér engem, hogy az ifjúsági csoportot vegyem át tőle, amit ő összehozott. Én azt mondtam, hogy nagyon szívesen átveszem, de mit kell azzal csinálni? Hát azt mondja, vegye elő a teológiai tankönyveit és magyarázza a fiataloknak, hogy van Isten meg a lélek halhatatlan, meg van örök élet. Jó! Megpróbálom. Hát én a debreceni katolikus fiataloknak a legjavával találkoztam, a könyökükön jött az ki, hogy van Isten, van örök élet. Mivel ezekre az arisztotelészi és Schütz Antal-i témákra nem voltak vevők, elővettem a Szentírást. Kínomban. Próbáljátok azt megérteni, hogy 1945-ben miért veszi elő egy pap kínjában a Szentírást? A legrangosabb katolikus világban nőttem fel a pesti piaristáknál, volt lelki vezetőm, lelki atyám, és kérdeztem tőle, hogy mit olvassak? Hát olvasd el Kempis Tamás Krisztus követését. Készen vagyok velem! Olvasd el még egyszer! Elkészültem! Mit olvassak? Hát Szalézi Szent Ferenc Timóteáját. Ott volt apám könyves szekrényében az ötkötetes, 27-ben kiadott Szent István Társulat-i Biblia, levehettem volna bármelyik pillanatban a polcra, de nem kaptam rá indítást. Ez olyan református dolog volt. Nem katolikus dolog. Nem így neveltük a gyerekeket. A következő nemzedéknek már a Szentírást adtuk a kezébe. Kézbe vettük a Szentírást, és végzetes következménye lett ennek. A végzetes következménye az lett, hogy találkoztam ott azzal a mondattal, hogy a barátaidat szeretni kell, ehhez nem kell nagy tudomány, erre képes a pogány is, a vámos is. De az ellenségeiteket is szeressétek! Na most az előbbi objektív tényező ebben a pillanatban találkozik a szubjektív tényezővel, és akkor ez azt jelenti a számomra a 40-es évek közepén, hogy ide figyelj komám, neked szeretned kell az oláhokat, a tótokat meg azokat az elvtársakat is, akik ki akarják nyírni a hazádat, az egyházadat is. Értitek ezt? Hát akkor a kopernikuszi fordulat semmi sem a világtörténelemben, semmi sem ahhoz képest, ami fordulatot jelentett, ez az én történetemben. Hogy nekem, aki még '42-ben kimennék a Donhoz, hogy ezektől a tótoktól, oláhoktól visszaszerezzük azt, ami a miénk. Nekem ezeket is szeretnem kell, és az elvtársakat is szeretnem kell. És mindezt nem egy személyben élem át, hanem – négy-öt magyar összehajol – tizenéves fiúkkal és lányokkal. Rájövünk arra, hogy a jézusi új szövetség nem az, amit csináltunk 1700 éven keresztül, nem az, amit a magyar kereszténység címen csináltunk ezer esztendőn keresztül, hogy vágjuk az ellenséget mint a nyers tököket. Hogy ennek semmi köze sincsen ahhoz, amit Jézus akar. Most gondolatok egy huszonéves gyerekekre, meg gondolatok öt-hat tizenéves fiúra és lányra, és képzeljétek el, hogy mekkora öntudat kezdett minket dagasztani. Fölfedeztük a spanyol viaszkot. Azt, hogy Jézus azt mondta, hogy mindenkit szeretni kell. Ilyen egyszerű volt az egész.

S. P.: És innen indult ez a sajátos út? Egyszer találkoztam valakivel, aki egy harmadik személyre, akit szintén ismertem, azt mondta rá, hogy az bulányista. Na most, miután te magad lévén a Bulányi, tőled talán eléggé autentikusan megkérdezem, egyáltalán van ilyen? Már nem bulányista, mert az biztos van. De van bulányizmus is?

B. Gy.: Ezt dönts el te magad, azoknak az alapján amiket én itt el fogok mondani.

S. P.: Jó, igyekszünk!

B. Gy.: Összes egyházi előjáróm a legszorosabban ölelt a keblére, mert tapasztalták hogy oly mondanivalóm támadt ennek következtében, amivel az ország minden részében tudtam lelkigyakorlatot tartani. A kisvárdai nővérek titokban szedték össze a gyerekeket és elmondták nekem: Atya, hát ezek a lányok még éjfélkor is arról beszélgettek egymással, amit az Atya mondott nekik. Úgy fogták ezt a gyerekek akkor, ahogy ez a másik gyerek mondta nekik. A huszonévesek és tizenévesek nagyon közel vannak egymáshoz. Nem az anyjuknak és az apjuknak hisznek a tizenévesek, hanem egy huszonéves káplánnak vagy papnak.

S. P.: Kellő esztétikai megfontolásból is. Tehát ezt Mécs Lászlóról szokták mondani, hogy nagy hatású lelkigyakorlatokat tudott tartani, mert mentek a budai úriasszonyok a templomba és mondták, hogy de szép férfi. Aztán nem olvasták a verseit.

B. Gy.: Ez nem az a műfaj volt. A szülők, akik nem tíz- és huszonévesek voltak, azok aggódva nézték, hogy akkor, amikor az oroszok itt vannak, akkor ezeket a gyerekeket Bulányi földalatti titkos közösségbe szedi össze. Nem. Ezek a gyerekek mérlegelték, hogy mi lehet a dolgokból, de legbensőbb indíttatásra jöttek össze Debrecenben is, és az ország minden területén. És a debreceni püspöki helynök, Laci bácsi, és a piarista akkori magyar rendfőnök, Sík Sándor, és a váci illetőségű

Endrey Mihály az Actio Catholica püspöke, mind a keblükre öleltek. Már szerveztük Endrey Mihállyal a háromszintű országos lelkigyakorlatokat. Aztán 52. augusztus 28-án, Keresztelő Szent János fölvételének a napján, egy este csöngött a csöngő a lakásomon. Kinyitom az ajtót. Van fegyver magánál? Hát nincs. Öltözzön! És elvisz az ÁVO. Nem akarok hosszadalmas lenni. A vége az, hogy csinálnak két hónapi, napi tíz órás vallatás után egy jegyzőkönyvet, aminek az alapján az államügyész kötél általi halált javasol fejemre.

S. P.: Ahogy általában akkoriban az államügyésznek ez volt a feladata. Levelezőn végezték a jogot két hónap alatt. Ezt az egyet tanították nekik.

B. Gy.: De a Jónás tanács azt mondta, hogy életfogytiglani elég lesz. '56-ban kijövök, '56 után visszavisznek... életfogytiglani. Ha egyszer az életfogytiglani letelik, dehogynak én többet kisközösséget, minek? '56-ban találkoztam a legbuzgóbbakkal, azt mondták nekem: Atya nem tudunk kisközösséget csinálni, mert bennünket nem bánt ugyan az ÁVO, de akikkel elkezdünk barátkozni, azokra rászállnak, s leoperálják rólunk, és semmit sem tudok majd csinálni. Hát ezzel megyek én vissza a börtönbe. Hát most minek akkor még egy életfogytiglani börtönt beszerezni? Leteszem magamnak a fogadalmat: Nem csinállok többet kisközösséget, csak egyszer szabaduljak ki. Hát egyszer szabadultam, 61-ben.

S. P.: És akkor munkás lettél.

B. Gy.: Se a rendemnek, se a püspököknek nem volt módjuk szóba állni velem, de a Jászberényi úti ócskavas-telepen, ott szóba álltak velem, és ott cipelhettem három műszakban az ócskavasat meg a kokillát, meg megrakhattuk a vagonokat. Nem tudom hány tonnát kellett naponta megemelni, de nem volt probléma, mert a börtönben ötven fekvőtámaszt csináltam minden nap, s ennek következtében izmos legény lettem. És vasárnaponként a váci egyházmegye területén, a legkülönb papnál, a Halász Bandinál töltöttem az időmet azzal, hogy az egyházközséget szolgáltam. Na most így ment ez egészen 1964-ig, amikor jött a Zsinat és most kezd rázós lenni, amit mondok. A Zsinat nem mondott semmit sem az engem érintő szituációról, de a püspökök a zsinat szüneteiben megbeszélték egymással azt, hogy jobb, hogyha a szovjet zónában vannak püspökök, mint hogyha nincsenek. Ennek eredménye az lett, hogy '64. szeptember 14-én a Vatikán szocialista hazánk kormányával 70 évre titkosított – aki fiatal még megérheti, hogy nem lesz titkosított – részleges megállapodást köt, amelynek értelmében újra lehetnek püspökeink.

'51-ben szentelték az utolsó püspököt, talán az Endrey Mihályt meg a Kisberk Imrét. Most újból lehet püspököt szentelni. Az államhatalom előzőleges beleegyezése esetén. Most értsétek meg a szituációt! '45-től '64-ig egyértelmű volt: Vannak a békepapok és vannak a nem békepapok. A nem békepapok nem fekszenek le a hatalomnak. A békepapok keresik a megegyezésnek az útját. Mindszenty nem volt békepap. S volt aki azt mondta, hogy ez így nem megy. Hát ezek voltak a békepapok. Na most egyértelmű, hogy a Vatikánnal megegyező államhatalom azokat a személyeket engedí püspökké szenteltetni, akik a megegyezés útját keresik. Ez nemde világos, amit most mondtam?

S. P.: Tiszta és egyszerű.

B. Gy.: Az egyik is szereti az egyházat, és a másik is szereti az egyházat. Az egyik is az egyház javát akarja, a másik is az egyház javát akarja. Ott vagyok a szentelésen. Ott van a püspökké szenteltek között egyik egyetemi lelkész társam – '48-ban egyetemi lelkész lettem az iskolák államosítása után. És nézem ezt az egész hoppárét, és akkor bennem elbődül a borjú. A következő bögi: Jól megnéztem én a '40-es évek közepén azt, hogy mi van az evangéliumban? Az egész világ hülye, csak én vagyok egyedül az okos? És munkába kezdek, és négy évig dolgozom, és e négy év eredményeképpen hat vastag szamizdat kötetben elkészülök 50 éves koromra legjelentősebb munkámmal, aminek az a címe, hogy „Keressétek az Isten országát!”. Honnan jött Jézus? Miért jött Jézus? Mi az az út, amit mutatott? Miért nem fogadtuk be őt? Mi fán terem a Sátán országa, az Evilági ország és az Isten országa? És mire ezt megírom, addigra elfeledem azt a fogadalmat, amit letettem a börtönben, hogy én soha többet kisközösséget nem csinállok. És '68-ban –52-től 68-ig tartó 16 éves halál után – létrejött az egyik új kisközösség. És ugyanaz megismétlődik, ami a 40-es években. Emlékszem, hogy 1973-ban már 13 titkos lelkigyakorlatot tartottam az ország különböző pontjain. Szóval ez volt a másodvirágzás. Az ÁVO csak figyel bennünket, de nem visz már bennünket el. Nem kerülök újra letartóztatásba. Miért? Talán azért, mert él még valaki, aki miatt az ÁVO nem csinálhat azt, amit akar. Ezt a valakit úgy hívják, hogy Mindszenty József. Mikor Mindszenty meghal, a rákövetkező évben Lékai László érsek és bíboros lesz, és az illetékes állami fórum ír egy levelet neki. A levélnek a tartalma az, hogy Bulányi György nem a mi ellenségünk, hanem a ti ellenségeket.

S. P.: Ez az Állami Egyházügyi Hivatal?

B. Gy.: Most itt álljon meg egy pillanatra a menet, hogy világos legyen valami! Jézus, ha csúnyát akart mondani, akkor azt mondta, hogy főpapok, írástudók és vének. Ha Jézus csúnyát akart mondani, akkor azt mondta, hogy királyok és helytartók, fejedelmek és papi fejedelmek. Kaifás és

Pilátus egy cég. Ha ezt elbocsátod nem vagy barátja a császárnak – mondja Kaifás a Pilátusnak. Erre Pilátus: Keresztre feszítem őt. Ez szövetség, a trón és oltár szövetsége. Ez a történelemben mindig jellemző volt. Árpád apánknak is megvolt a maga fő táltosa, ha nem is ismerjük a nevét. Ez minden kultúrában így van. Csúnya szót mondok, ez a hatalmi elit. A leggazdagabbak. Az ellentéte a nem normális. A magyar történelemben volt húsz esztendő. ami nem volt normális, amelyet Mindszenty meghatározott: 45 és 64 között. Ebben a húsz esztendőben nem volt a trón és oltár szövetség. Ahogy kipenderítették őt ebből az országból, azonnal lett trón és oltár szövetség. És a Lékai bíborosként sem írhatta meg annak az úri embernek, aki megmondta, hogy a Bulányi nem a mi ellenségünk, hanem a tiétek, nem írhatta meg azt, amit gondol. Ez a Lékai piarista diák volt. Tőlem talán nyolc évvel följebb járt, nem Pesten, hanem Kanizsán. Mondtam, hogy a békepapok meg a nem békepapok az egyik oldal és a másik oldal, és az egyházat akarta menteni a maga módján. Volt egy személyes beszélgetésem vele, melyen keményen mondtuk a magunkét, ő amit mondania kellett, én meg amit, nekem kellett mondanom. A végén, amikor a lehallgató közeléből az előszobába értünk és felsegítette rám, az öregebbikre a télikabátot, a fülembé súgta: Visszaadom én nekik ezt az ügyet... Nem tudta visszaadni. Ez volt '76-ban. S mindenkit meg kellett győznie arról, hogy én mekkora nagy eretnek vagyok.

S. P.: Mi volt az érv? A tanításod vagy egyáltalán az a szervezet, ami téged körülvev?

B. Gy.: Mindjárt fogod látni. Köszönöm a megjegyzést!

S. P.: Mert nem mindegy!

B. Gy.: Adok rá választ, és ha nem jó, akkor szólj megint. Itt járt minden piaristák főnöke. Berakhattam a diplomata táskájába azt a hat kötetes szamizdatot, hogy vigye ki Rómába és vizsgálta meg. Megvizsgálták Rómában, a Klérus kongregáció, és azt mondták, hogy semmi nincsen benne, ami ellenkezik az egyház tanításával.

Valamit még csináltunk 76 után. Mi ez a valami? Nem lehet egy nemzedéken keresztül következmények nélkül olvasni a Szentírást. Azt olvassa benne az ember, hogy szeressétek ellenségeiteket. Az első nemzedéknek egy tagját, egy négy gyermekes, negyvenes éveiben járó apát, aki annak idején egyetemistaként leszolgálta a maga katonaevét, behívják katonai szolgálatra. Egyetemen tanított az illető. Visszaadja a behívót. De ember, matematikát fog tanítani a katonáknak! – mondják neki. Nem, nem, nem fogok matematikát tanítani. És ezzel '79 őszén elindul a magyar kereszténység történetében az, amit előttünk csak a nazarénusok és a Jehova tanúk tettek, hogy támadnak katolikus fiúk, akik azt mondják, hogy nem tesszük le a katonai esküt, mert ott megesküdünk arra, hogy az ellenséget elpusztítjuk, de nekünk nincsenek ellenségeink. Ha egyszer Jézus tanítványai vagyunk, mi nem tehetünk katonai esküt. Harmincegynehány fiatal megy Baracskára és nem Baracskára a börtönökbe. Három évre katonai szolgálat megtagadásáért. Jár Pest és Róma között a Poggi érsek és a Miklós Imre, az Állami Egyházügyi Hivatal vezetőjével tárgyal, az pedig megüzeni a Poggin keresztül nekem, hogy az egész kisközösségi munkának zöld utat nyitnak, csinálhatunk mindent, csak erről szokjunk le, erről a katonai szolgálat megtagadásról. Akkor meg mi a büdös fenének csináljunk kisközösséget, ha erről leszokunk? Na most csúnyát fogok mondani, akkor beérhetjük azzal, hogy járunk templomba. A templomban Szent István király kardja látható, a templomi, a hivatalos, a hazafias kereszténység, ott nem probléma az, hogy behívják bennünket katonának. Az én gyerekkoromban két hivatás volt. Voltak a foglalkozások és volt a két hivatás. Az egyik hivatás, hogy az ember elmegy papnak, a másik meg, hogy elmegy a Ludovikára, ahol a Horthy rendszerben képezték ki a tiszteket a hazának. Ez a kettő –magasztos út, a trón és oltár szövetsége. Hiába üzeni nekem meg ezt Miklós Imre a Poggival, nem mondom azt, fiúk hagyjuk abba ezt a marhaskodást, menjetek, s ne tagadjátok meg a fegyvert.

'82-re összeül a latinul Tribunal Budapestiense, vagy pesti inkvizíció Lékai elnökletével és Gállal Vanyóval, Rózsával, Erdővel. Azzal, hogy dialógusra hívnak engem. Hát ha a dialógusra öten hívnak, én is megyek Halász Bandival, Demeczky Jenővel, Merza Jóskával, Andival. Csak a Bulányi atyát kérik - jön ki Erdő Péter. Bemegyek és tudomásul kell vennem, hogy nem dialógusra hívtak, mert Lékai bíboros kijelenti, hogy a professzor urak és ő az egyház tévedhetetlen tanítását képviselik. Tévedhetetlen emberekkel nem lehet dialogizálni. Mert vagy azt ismétlem, amit ők tévedhetetlenül mondanak, vagy minek beszéljek. Arra az elhatározásra jutok, hogy semmiféle kérdésre nem válaszolok, tegyenek fel írásban kérdéseket, és én meg fogom azokat válaszolni. Megválaszolom. Lékai bíboros azt kérdi: Ki írhatta meg a válaszokat Bulányinak? Senki, ő maga írta. Kapok utána tőlük egy írást, hogy ezek és ezek a tévedéseim. Válaszolok: ezeknek egyikét sem képviselem. Nem vonom őket vissza? Megjelenik az Új Emberben '82. júniusában, hogy mivel Bulányi György nem vonja vissza téves tanításait, ezért eltiltjuk nyilvános papi működéstől, misétől, szentbeszédtől, szentség kiszolgáltatástól.

S. P.: Hát az illegálistól nem is lehet valakit eltiltani.

B. Gy.: Ezt meg kell magyarázni. Az egyházban van egyházjog, az egyházjog ismeri a kiközösítést, s akit kiközösítenek, azt mindjárt el is égetik, de a felvilágosodás óta ez elmarad. Aztán ismeri az egyházjog még felfüggesztést és semmi más. Ezt a harmadik fajtát az én számomra találta ki a Vatikán. Ez annyit jelentett, hogy mindent csinálhatok, amit egy pap csinálhat. Mindent. Misézhetek, prédikálhatok, szentséget szolgáltatok, mindent csinálhatok, s akárhol, folyóparton, réten, erdőben, reformátusoknál, akárhol, csak a katolikus egyház épületeiben nem. Na most, figyeljétek meg! Ezt nem a magyar katolikus püspöki kar főzte ki, hanem ezt a kedves szocialista hazánk, Miklós Imre egyfelől, másfelől pedig a Vatikán, II. János Pál, s Ratzinger a Hittani Kongregáció bíborosa. A Miklós Imre dühöngött, hogy miért bánik ilyen kesztyűs kézzel ez a Ratzinger a Bulányival. Hát ez volt a kesztyűs kéz?

S. P.: És mit vártak volna, hogy apró darabokra vágjanak, mint Koppány vezért és kirakjanak a különböző várfokokra?

B. Gy.: A felfüggesztés a papi működés alól, ez a minimum, amit elvártak volna. A bírósági tárgyaláson a fő bűn elő sem került, a katonai szolgálat megtagadása. El sem tudom mondani milyen eretnokségek, de mindegyiket megválaszoltam és szerencsére '89-ben a *Páter Bulányi* című könyv 30.000 példányban jelent meg, úgyhogy mindenki megismerheti a történeteket a részleteiben is. Az elő sem került, hanem olyan dogmatikai finomságok, amelyeket simán meg lehetett válaszolni. Az is benne volt a pesti elítélésben, hogy írásaimat felterjesztik a Hittani Kongregációhoz. A Kongregációban akkor már Ratzinger ül. Ratzinger öt esztendő emésztgeti a dolgokat, amikor végül is megjön a válasza, megjelenik a Népszabadságban és az Új Emberben.: Amit írok *téves, veszélyes és félreérthető ahogy hangzik*. És ítélet? Semmi! Helyben hagyja azt, amit öt esztendővel korábban a Tribunal Budapestiense, helyben hagyja, hogy a nyilvános működés meg van tiltva nékem. Ezt helyben hagyja. 91-ben meglátogatom Ratzingert. Az ő kérésére. Nem kötelező elmennem, de meghívtak előadni Rómába, és meglátogatom őt. Ez alkalommal mondja nekem: Én nem ítélték el az atyát. Amikor meg a hazai püspökökhöz fordultam, hogy tegyék már rendbe, legalább rendszerváltás után ezt a dolgot, ők meg mondták: kedves Atya, a maga ügye teljesen Rómán fordul. Komám asszony hol az olló?

'96-ban megint itt jár a piarista generális, s megkérem, hogy vigyen már egy levelet Ratzingernek, aki még mindig nem pápa, csak a Hittani Kongregációnak a prefektusa, de ő volt, aki csinálta ezt a nagyjából húsz esztendő. Azt írom meg ebben a levélben, hogy az én hazámban 15 letöltött esztendő után az apagyilkosnak is megbocsátanak, hát mi baj van velem? Leírom a Hiszekegyet, Hiszek egy Istenben, mindenható atyában... és aláírom. Hát mi baj van velem? Egy külföldi újság azt mondta, hogy nem lehet érteni, miért hatott ez a levelem, mert azt üzenté a Ratzinger a generalissal, hogy ő mindent elintéz a püspökökkel. Az aranymisémet a volt Pártfőiskolán - ami ma a Professzorok háza - tudtam csak elmondani, ez volt '93-ban, de '97-ben megérkezett Ratzinger levele a Magyar Püspöki Karhoz és a Kar mondata, hogy *megszűntek a korlátozó intézkedések*. Azok a korlátozó intézkedések szűntek meg amelyek értelmében én csak egyházi tulajdonon kívüli helyeken, intézetekben prédikálhatok. És már itt is vagyunk az utolsó időben, aminek mi a jellemzője? Megszűntek ezek az intézkedések? Hát akkor szűnnek meg, amikor egy püspök vagy egy plébános meghív a templomába, hogy ott valamit csináljak. De ha nem hív meg, akkor marad minden a régiben. Hát most már 10 esztendő elmúlt azóta, s elmúlt hatszáz vasárnap meg ünnep, és akadt 20 vagy 25 a hatszáz vasárnapból, amikor meghívtak.

S. P.: A semminél több.

B. Gy.: A semminél több. Van még kérdésed?

S. P.: Tulajdonképpen egy valami. Mert én azt szeretem, gondolom mások is, hogyha úgy tudunk az asztaltól felállni, hogy az emberekben még valamiféle hiányérzet ne maradjon. Egy valami volna. Könnyű volt-e mindezek után, amit hallottunk? Mikor nekem a rendházadban elmondtad a névsort, a 82-es vizsgálatodról, nekem egy kicsit megfájdult a szívem, hisz három volt tanárom neve hangzott el, és négyesnél rosszabbat egyik sem adott, s igen szomorú lettem attól, hogy mire használták őket. De ez mellékkörülmény. Mindezek után, könnyű volt megállni, hogy ne haragudj senkire? Ne gyűlölj senkit? Mert nekem egyébként ebből, amit elmondtál, nekem az volt az érzésem, hogy ezek az emberek nem gyűlöltek téged, csak használták valakik valamire. Ők úgy voltak ezzel... – bocsánat megint egy személyes példa. Sajtóügyben elítéltek X évvel ezelőtt, és a nyomozótiszt a vizsgálat végén azt mondta, hogy örülök, hogy megismerkedhettünk művész úr. Na most ilyen nyomozó akkor mond valakinek, ha szíve szerint azt mondaná, hogy menjen már haza és hagyjuk ezt a fenébe. Csak ő ezt nem mondhatta. Nem ugyanezt érezted?

B. Gy.: Az volt a kérdés hogy van-e harag a szívemben?

S. P.: Igen, igen. Ez a fontos kérdése, a többi az mellékes.

B. Gy.: '97. szeptemberében, mikor rendbe tették az ügyemet, akkor a parlamenttől kezdve fölujjongottak sokan, hogy a rendszerváltás, ezzel válik teljessé, hogy a Bulányit rehabilitálta a Szent

Szék. Haragudott-e valakire Jézus? Ezt a hosszú életet úgy tudtam végig csinálni, hogy minden tettemet erre a mérlegre teszem rá. Ha megvolt a véleménye a főpapokról, az írástudókról, a vénekről, a királyokról és helytartókról, és nem csinált titkot belőle, én se csináltam titkot abból, mi a véleményem erről a trón és oltár szövetség jegyében létrejövő egyházi intézményről. Sosem csináltam titkot. Abból, hogy én nem tartom jézusi útnak. Két okon is. Jézus példájából meg a lelkiismeretemből. Én ott élek most a pesti rendházban 16 piarista között. Ezeknek egyike '97-ben azt nyilatkozta a genfi Ökomené lapjában, rendtársáról Bulányiról, hogy a Bulányi integrálhatatlan. És amikor találkozunk egymással, egymás nyakába borulunk. Azért, mert az ő lelkiismerete azt mondja, hogy ez az út ahol a Bulányi jár, ez sehova sem vezet. Hát Jézus esetében is sehová vezetett, csak azt Golgotának hívták.

S. P.: Így a mai szemmel nézve ez nem sikertörténet.

B. Gy.: Nem tudom, ezt a jövő tudja megmondani. Dosztojevszkijnek a Karamazov testvérek c. regényében van a Karamazov Ivánnak egy poémája, s a poémának a tartalmát elmondom. Jézus a XVI. században újra megtestesül és Saragoza piacán meggyógyít egy halálos beteget. És ott van Torquemada is, az inkvizíció bíborosa, és azonnal föléri a helyzetet, és int a katonáknak és Jézust rögtön elviteti. És éjszaka fölkeresi Jézust a börtönben, és hosszú előadást tart neki – azaz hogy Karamazov Iván. A végső summája ez: azt mondja Jézusnak, hogy menj vissza! Amit te akartál, az nem lehetséges! Ami lehetséges, azt csinálja az egyház! És Jézus nem válaszol neki és Torquemada otthagyja Jézust.

Hátha az a rendtársam, akit én szeretek és átölelek, azt mondja, hogy a Gyurka integrálhatatlan, hát én is tudom, hogy integrálhatatlan vagyok. Mert a trón és oltár szövetségében áll fenn a történelem. A hatalmi elit vezeti a társadalmat és ez a hatalmi elit rendelkezik az egyház részéről olyan befolyással – az összes egyházakat figyelembe véve – hogy egy pár százalék még templomba jár. S ha a felvilágosodás következtében, amely kivette a főpapok kezéből a gyufát, Golgota következmények nélkül lehet mondani azt, amit Jézus mondott és amiről Torquemada azt mondta, hogy nem lehetséges, megvalósíthatatlan, hát akkor miért ne mondjam tovább a magamét? Szeretnek, megbecsülnek engem a Piarista-közben. Én vagyok a Gyurka bácsi ott. Tudják, hogy mit mondok. Azt is tudják, hogy integrálhatatlan vagyok. Értitek ezt? Most miért haragudjak akárkire? Miért haragudjak? Nem haragszom senkire! Ámen.

S. P.: Épp ezt akartam mondani szerény dramaturgiai érzékkel, hogy ez egy nagyszerű, pompázatos zárszó volt, és egy fantasztikus változást láthattunk, azt hiszem. Sejtettem egyébiránt hogy sok dolgom nem lesz, de így volt természetes és így volt helyes. A változás, ami számomra rendkívül izgalmas volt, így alig egy méternyi távolságból, hogy már bocsáss meg érte, de kórházból ide hoztunk egy idős embert, és itt megtörtént az a fajta emberi csoda, amit valóban csak az elhívatottak, a kiválasztottak tudnak. Mint a nagy színészek, és ezt most nemcsak valamiféle pejorációnak tekintsek, mert kérem a drámaíró számára a színész fontos ember. Amikor az idős színész már tud elmenni az öltözőtől a színpad széléig, de amikor kilép a nézők elé, akkor műveli a csodát. Egy fiatalembert hallottak, azt gondolom, ez nem volt vitás, egy kilencven esztendő, alig kilencvenedik évét taposó fiatalembert, akivel lehet vitatkozni, nem kell minden szavát szentírásnak tekinteni, mert a szentírás a szent írással azonos, mi meg csak egyszerű emberek vagyunk, de egy biztos. Azt mondta, amit gondolt, és még valami biztos, egy életen át azt mondta, amit gondolt. És ha körbetekintünk ebben a zavaros világban, ebben a hitvány magyar közéletben, ez önmagában akkora élmény, amiért azt gondolom érdemes volt meghallgatni. Hiszen a mai világ arról szól, és én most nem az egyházzal beszélek, hogy a mondatokat kódolni kell, a mondatokat megmagyarázni kell, és ha valaki mond valamit, lassan eljutottunk odáig hogy azt mondjuk, na így biztos nincs, mert ezt mondta. Egy ilyen világban egy olyan ember, aki azt mondja egy életen át amit gondol, bármit is gondol, érték, megőrzendő, tisztelendő a szónak minden értelmében. És én a magam részéről még egyszer mondom mint néhány ügyben megperzselt egykori ifjú, sokszorosan megfigyelt író és egyházi diák, nagyon örülök, hogy így együtt lehettünk, és nagyon remélem, hogy ez keresztényekhez méltó keresztény este volt. Mindnyájunk nevében köszönöm figyelmüket és örülök hogy ennyien elfáradtak ide.

(Taps)

B. Gy.: Hadd mondjak egyetlen szót! A 25 alkalom között, ez volt az első alkalom, amikor püspöki meghívásból beszélhettem.

(Taps)

dr. Beer Miklós püspök: Köszönöm, hogy itt voltál és köszönöm mindnyájatoknak, hogy eljöttetek. Én is láttam a filmet II. János Pál pápáról: talán ez volt a címe: "Egy ember, aki pápa lett" Ezt a kort átéltük mi itt Magyarországon is. Megsejtettük, hogy az Uristen számunkra kacskaringósnak tűnő utakon át építi Országát, de utólag kiderül, hogy mégis egyenes az út. Gyurka bácsi ennek a kornak hiteles tanúja, aki bátran felvállalta ennek az útnak kacskaringóit is. A Jó Isten áldjon meg.

(Taps)